

**Surdopedagogika - rewalidacja,
proces rewalidacyjny, usprawnienie
surdodydaktyczne, kompensacja i
korektura surdodydaktyczna.**

Kryteria kształcenia

**stopień uszkodzenia słuchu (aspekt audiologiczny)*

***sprawność w uczeniu się szczególnie języka i mowy*

****dźwiękowej oraz samodzielność w komunikacji językowej
(aspekt psychologiczno-pedagogiczny)*

Kształcenie i wychowanie dokonuje się w języku i przez język.

Poziom rozwoju społecznego, samodzielne uczestniczenie w kulturze oraz rozumienie i korzystanie z jej różnorodnych treści i form zależne od tego, czy niesłyszający realizuje się **w języku migowym i przez język werbalny.**

Osoba z uszkodzonym słuchem jest osobą niepełnosprawną:

Pojęcie **osoby z uszkodzonym słuchem**, a więc sposób rozumienia istoty tego, czym jest brak słuchu oraz jak wpływa na rozwój osoby niesłyszącej- zależy od celów i zadań, jakie sobie stawia określona **dyscyplina surdologiczna**.

Takie stanowisko jest uzasadnione zwiększającymi się możliwościami **wychowania słuchowego** .

Rewalidacja:

* z łac. Re 'znów' i validus 'zdrowy, mocny' ,

** jest **procesem** , gdyż, cechuje ją dynamika przemian i rozciągłość w czasie.

***jako postępowanie wychowawcze stanowi zespół ukierunkowanych, celowych czynności dydaktyczno-wychowawczych wspólnych wszystkim odmianom **wychowania**.

**** w procesie rewalidacji występują swoiste, właściwe jedynie surdopedagogice treści, metody, formy organizacyjne nauczania i wychowania, umożliwiające realizowanie naczelných celów wychowania.

W takim ujęciu rewalidację rozumie się jako **postępowanie wychowawcze** właściwe surdopedagogice.

Istota postępowania rewalidacyjnego:

- ▶ 1. Kogo chcemy wychować, jakimi w tym względzie rozporządzamy możliwościami i ograniczeniami ?
- ▶ 2. Co jest istotą upośledzenia, polegająca na uszkodzeniu słuchu?
- ▶ 3. Co należy zrobić, aby nauczyć i wychować osobę z uszkodzonym słuchem?

Rewalidacja:

W pedagogice specjalnej i w surdopedagogice *rewalidacja* jest pojęciem centralnym. Jako postępowanie wychowawcze stanowi zespół ukierunkowanych, celowych czynności dydaktyczno-wychowawczych wspólnych wszystkim odmianom wychowania specjalnego.

Równocześnie w procesie rewalidacji występują swoiste, właściwe jedynie surdopedagogice treści, metody, formy organizacyjne nauczania i wychowania.

- ▶ Poglądy na temat kształcenia dzieci z wadą słuchu ukształtowały się na bazie bezpośrednich obserwacji, prowadzonych przez Marię Grzegorzewską w ramach wizytacji placówek specjalnych dla dzieci z wadą w kraju i za granicą, pośrednio – opierają się na rozważaniach teoretycznych i praktycznych odnoszących się do całej populacji osób niepełnosprawnych.

Maria Grzegorzewska

- ▶ twórczyni koncepcji pedagogiki specjalnej, opracowała zakres oddziaływań suropedagogiki, zakres oddziaływań surdopedagogiki, określając definicje, terminy, cele i zadania. Całą populację osób z uszkodzonym słuchem Grzegorzewska określiła terminem – głusi (głuchoniemi).
- ▶ „... głuchym nazywamy człowieka, który pozbawiony jest słuchu, treści słuchowych płynących ze świata, i który pozbawiony słuchu, treści słuchowych płynących ze świata, i który wskutek tego znajduje się w gorszym warunkach niż słyszący, jeśli chodzi o poznawanie świata zewnętrznego i przygotowanie do życia społecznego.

Według Marii Grzegorzewskiej resztki słuchu:

- ▶ stanowią wielką wartość i powinny być podstawą dla oddziaływań rewalidacyjnych.
- ▶ Konieczna jest systematyczna jest „walka” o utrzymanie resztek, o ich pielęgnowanie, polepszenie i wzmocnienie.
- ▶ Maria Grzegorzewska wskazała potrzebę dostosowania metod pracy, dobór aparatów słuchowych, współpracę z innymi specjalistami, z lekarzami pediatrą i otolaryngologiem.

W odniesieniu do dzieci z wadą słuchu:

- ▶ Grzegorzewska teoretycznie zajęła się analizą tworzenia się wyobrażeń (zastępczych) jako jednego z elementów kompensacyjnych.
- ▶ W pracy rewalidacyjnej z dzieckiem z zaburzonym słuchem należy dbać o rozwój obu układów.
- ▶ W miarę jak dziecko spotyka dane słowa w różnych treściowych kontekstach, brakujące „sygnały rzeczywistości” zastępowane przez specjalnego rodzaju „substytuty psychiczne, tzw. wyobrażenia zastępcze” w kształtowaniu wyobrażeń i pojęć o świecie.
- ▶ Podstawą kształtowania wyobrażeń surogatowych u osób z wadą słuchu, struktury, która tworzy się z różnych narządów zmysłów.
- ▶ Mowa ustna i pisemna jest stopniowo środkiem komunikowania się i uczenia i podstawą myślenia dziecka głuchego.
- ▶ Dostarczanie dzieciom zróżnicowanych pobudzeń kinestyczno-artykulacyjnych, związanych ze słowami.

Elementy postępowania rewalidacyjnego

1. aspekt dydaktyczny

2. aspekt wychowawczy

Rewalidacja jednostek z uszkodzonym słuchem w zakresie mowy wg Janiny Doroszewskiej

- ▶ **1. Teoretyczna**, stwierdzająca możliwość i konieczność uczenie mowy artykulacyjnej już od okresu, kiedy u dziecka dojrzewają odpowiednie ośrodki w mózgu, ukształtowują się narządy artykulacyjne, i wykazanie, że możliwe jest posługiwanie się aparatem akustycznym (wykorzystanie resztek słuchu nie wykorzystanych).

2. Praktyczno-rewalidacyjna, która przesuwa swoją działalność do pierwszych tygodni życia dziecka głuche (lub niedosłyszającego), a przez poradnictwo pomaga rodzinie (zwłaszcza matce) racjonalnie wprowadzać bezustanny „trening słuchowy” do życia codziennego, uczy czuwać nad rozwojem (ogólnym i mowy) dziecka przedszkolnego podczas zabaw w przedszkolu, szkoła mogła podjąć przygotowane pod względem językowym do przerabiania programu nauczania.

Dodatkowe elementy:

- ▶ wiedza audiologiczna o możliwościach kształcenia małego dziecka,
- ▶ wysiłek rodzinny w zakresie stałego włączania dziecka w krąg życia codziennego przez stałe włączanie dziecka w krąg życia codziennego przez stałe posługiwanie się w kontaktach z nim (traktując dziecko jako partnera do mówienia)
- ▶ postęp techniczny (w niemowlęctwie stosować rozmaite typu indywidualne elektroakustyczne protezy).

Rewalidacja małego dziecka głuchego :

- ▶ Przesunięcie nauki mowy (z właściwym zaprotegowaniem) do momentu spostrzeżenia u dzieci głuchoty, wrodzonej do najwcześniejszych nie tylko miesięcy, ale tygodni życia niemowlęcia.
- ▶ Drugą ważną dla nauczania mowy dziecka głuchego sprawą określaną przez literaturę światową jako najważniejszy środek w nowoczesnej praktyce logopedycznej jest **trening słuchowy**.

Rehabilitacja mowy:

- ▶ Trening wywołuje u dzieci z większymi resztkami słuchu znaczne polepszenie rozumienia mówienia, dzieci z wielkimi ubytkami słuchu chroni przed smutnym losem głuchoniemego.
- ▶ Matka powinna zająć się treningiem słuchowym i pierwszą nauką odczytywania z ust. Trening słuchowy musi polegać przede wszystkim na tym, aby już małe dziecko głuche zrozumiało, że istnieje porozumienie ustne i zaczęło próbować korzystać z tej formy porozumienia. Stawia to przed otoczeniem (przed matką) obowiązek stałego mówienia we wszystkich kontaktach z dzieckiem i doprowadzeniem do poczucia potrzeby odczytania z ust.

Wskazówki dla rodziców:

- ▶ *Cokolwiek robisz, mów..*
- ▶ Trening słuchowy połączony z wprowadzeniem do odczytywania słów z ust mówiącego powinno zacząć w najwcześniejszym okresie rozwojowym dziecka.
- ▶ Wiek dziecka stwarza szczególne trudności dla uczącego – trudności, których przezwyciężenie wymaga niezwyklej cierpliwości i oddania (matki), ale i dużej znajomości sposobów postępowania, sposobu postępowania, atmosfery uczuciowej całego domu dziecka głuchego.
- ▶ Matka prowadzi „trening słuchowy” w chwili kontaktu z dzieckiem głuchym pod kierownictwem poradni logopedycznych.
- ▶ Matka dziecka głuchego powinna korzystać z porad kierownictwa audiologicznego.

Przykład : Dziecko dwuletnie patrzy na pole.

Dziecko

- ▶ „Pac mama owiecka.
- ▶ Pies, pac pies, nie wolno.
- ▶ Pie idź sobie”.

Matka:

- ▶ „Ach, co za śliczna mała owieczka.
- ▶ Tak, duża owca to mama małej owieczki.
- ▶ Pies jest niegrzeczny, nie wolno gonić owieczek.
- ▶ Tak, wypędzimy psa, pies musi iść do domu”.

- ▶ Małe dziecko słyszzące pomija wiele drobnych słów w podobny sposób, jak to czynią starsze dzieci głuche. Matka używa normalnego języka w rozmowie.

Musimy opracować klucz do kształtowania poprawnego języka. Nie wymawiamy słów bez celu.

Musimy najpierw obserwować co dziecko chce powiedzieć i nadajemy mu poprawną formę.

Matka – nauczyciel będzie szukać skutecznych form porozumiewania. Będą migi i coraz więcej migów.

Dwujęzyczność – rozbieżność porozumiewania się z kolegą a nauczycielem.

Poradnictwo specjalistyczne dla rodziny:

- ▶ Bardzo trudne dla otoczenia dziecka głuchego jest stałe podejmowanie trudnej roli rewalidatora.
- ▶ Wielką pomocą jest dla matek szeroko rozpowszechniające poradnie dla matek dzieci głuchych.
- ▶ Rodzice dziecka głuchego potrzebują z pewnością pomocy, jeśli mają osiągnąć cel rozwoju mowy w trakcie wychowania domowego.

Celem ogólnego poradnictwa jest dopomożenie rodzicom w zaakceptowaniu dziecka, takim jakie ono jest.

- ▶ Poradnictwo specyficzne ma za swój główny cel pouczenie rodziców, ma stworzyć dla swojego dziecka atmosferę domową pełną mowy. Każde wydarzenie doznane ma być przekazane mową w sposób dostępny dla dziecka.
- ▶ Porady i pouczenia winny być dostosowane do warunków domowych, rodzinnych, struktury osobowej rodziców i stawiać im przed oczami ściśle określony, krótkoczasowy i osiągalny cel. Na początku dużą uwagę należy zwrócić na postępy rodziców niż postępy dziecka. Im wcześniej rozpocznie się poradnictwo rodziców, szybko dojdzie do wytworzenia dobrych stosunków między rodzicami i dzieckiem.

Rola pedagoga specjalnego w procesie rewalidacji.

- ▶ Pedagog ma duży wpływ na rozwiązanie zadań wychowawczych u głuchego dziecka.
- ▶ Sprawa stosunku z otoczeniem do samodzielności dziecka i współżycia z rodzeństwem, z dalszym otoczeniem itd.
- ▶ Łączy się to z problematyką:
- ▶ Dostarczanie dziecku maksymalnej liczby bodźców poznawczo-emocjonalnych;
- ▶ Stworzenie atmosfery bezpieczeństwa, spokoju, pogody, chęci zbliżenia się do ludzi i przyjaznego komunikowania się.

Wychowanie przedszkolne dziecka głuchego przez zabawę:

- ▶ W wieku przedszkolnym oddanie dziecka do przedszkola do dzieci normalnych. Dzieci w tym wieku nie wymagają od swych towarzyszy bogatego zasobu porozumiewania się. Przyzwyczajenie do zabaw, wprowadzi pozytywny rytm i emocje u dziecka.
- ▶ Oddanie dziecka do przedszkola jest niemożliwe ze względu na zbyt dużą liczbę dzieci w przedszkolu, należy dążyć do tego **by w przedszkolu dla głuchych było kilkoro dzieci słyszących.**
- ▶ Przedszkole nie powinno być internatowe, ale aby dziecko mogło codziennie wracać do domu.

- ▶ *Wychowanie przedszkolne potrzebne jest dziecku źle słyszącemu lub niesłyszącemu w jeszcze większym stopniu niż dziecku słyszącemu. (M.Góral)*
- ▶ W przedszkolu dziecko głuche oprócz rozszerzenia słownictwa powinno zacząć naukę początkowego pisania i czytania na zasadzie odwzorowania całych słów i zdań połączonych z poznawanymi(etykietowanie), wykonywanymi zleceniami(w związku z ich czynnościami) dla lepszego wejścia do szkoły.

W systemie zabawowym wychowania przedszkolnego dzieci głuchych lub niedosłyszących należy dopracować:

- ▶ sprawność ruchową,
- ▶ uwagę i spostrzegawczość,
- ▶ samodzielność i wytrwałość,
- ▶ umiejętność naśladownictwa,
- ▶ pamięć i wyobraźnię,
- ▶ rozumowanie i wnioskowanie,
- ▶ nabywanie wiadomości i umiejętności (w tym spraw moralno – społecznych, które należy wyeksponować).

Van Uden: Trening słuchowy:

- ▶ Większość przedszkolnych dzieci głuchych, które przeszły w niemowlęctwie „trening słuchowy i doprowadzone do odczytywania mowy z ust (przy jednoczesnym skutecznym noszeniu od urodzenia aparatów słuchowych i wibracyjnych) począwszy od niemowlęcia[...] mogą uzyskać w przedszkolu poziom słownictwa około 300 słów, podczas gdy w wieku 6 lat wynosi ono średnio 600 słów. Dzieci głuche w wieku 6 lat wymawiać sylaby i połączenia sylab języka ojczystego.

W zakresie nauki mowy liczy się zastosowanie metody „z ust do ust”. Przed ukończeniem 9 lat może powtórzyć choćby najtrudniejsze słowa.

Zasady nauczania mowy dziecka z głębokim uszkodzeniem słuchu w wieku przedszkolnym wg Griffithsa:

- ▶ 1. Okres gotowości do przyswajania mowy na drodze słuchania od urodzenia do 3 roku życia, co jest istotne w pracy z dzieckiem źle słyszającym.
- ▶ 2. Posiadany przez dziecko słuch, niezależnie od stopnia utraty, powinien być stale wykorzystywany dzięki używaniu obuusznych aparatów słuchowych.
- ▶ 3. Sposób i stopień wzmocnienia należy dobrać, aby dziecko mogło uzyskać optymalne rezultaty.

- ▶ 4. Dla pełnego wykorzystania wzmocnionych dźwięków niezbędny jest trening słuchowy.
- ▶ 5. Okres ćwiczenia funkcji słuchowej musi być dostatecznie długi dla uzyskania optymalnych rezultatów.
- ▶ 6. Dziecko najpierw powinno zdobyć ogólną orientację słuchową, a dopiero potem ćwiczyć się z naturalną szybkością, rytmem i modulacją mowy.
- ▶ 7. Poznawanie szczegółowych dźwięków, poprzedzone zaznajomieniem z naturalną szybkością, rytmem i modulacją mowy.
- ▶ 8. Stałe przebywanie w otoczeniu mówiących ma zasadnicze dla przyswajania mowy.
- ▶ 9. U dzieci w wieku poniżej 3 lat stosowanie aparatów słuchowych i przyswajanie mowy na drodze słuchowej daje duże lepsze wyniki niż u dzieci starszych.

Przystępując do pracy rehabilitacyjnej nad dzieckiem dotkniętym trwałym i ciężkim uszkodzeniem słuchu, należy brać pod uwagę trzy aspekty:

- ▶ 1.aktualny rozwój mowy biernej i mowy czynnej,
- ▶ 2.możliwości z wykorzystania w pracy nad mową przez dziecko resztek słuchu z uwzględnieniem urządzeń wzmacniających dźwięki,
- ▶ 3.dobór metod w zależności od potrzeb i możliwości rozwojowych dziecka.

Nauka czytania z ust:

- ▶ Konkretnie sprowadza się do stałego coraz bardziej dokładnego (w sensie informowania go o właściwościach desygnatu i w sensie dokładności odbioru treści słów) uczenia go czytania z ust i jednocześnie mówienia i artykułowania.

Czytanie z ust

- ▶ *Metoda Udena* polega na :
- ▶ wyjątkowo wnikliwej obserwacji potrzeb i zainteresowań danego dziecka,
- ▶ na kształtowaniu w dzieci różnych motywacji wyzwających chęć uczenia się, na zrozumieniu jego potrzeb, związanej w tym uwadze, na pragnieniu sukcesu itd.

Zasady

- ▶ stały kontakt z osobą uczącą (oczywiście nie zwalnia to od ćwiczeń z logopedą).
- ▶ aby czytać z ust trzeba znać wyrazy.
- ▶ Dydaktyczno-praktyczne rady dostępne są w pracach I.R. Ewing, (zagadnienia techniki czytania z ust oraz porady techniczne przeprowadzenia zajęć terapeutycznych).

Nauka mowy artykułowanej:

- ▶ Zwolennicy nauczania głuchych na podstawie języka artykułowanego opierają się na coraz lepiej uzasadnionych pracach psychologicznych związanych z neurofizjologicznymi prawami dotyczącymi znaczenia języka dla całokształtu rozwoju poznawczego.
- ▶ Socjologowie mają więcej dowodów, jak bardzo szkodliwe jest tworzenie gett ludzi, w tym wypadku oddzielonych od innych murem niemożności swobodnego komunikowania się.
- ▶ Zwolennicy migów dla udowodnienia, że język migowy nie zuboża do zasobów poznawczych, pojęć, gramatyki, ulepszają język migowy wprowadzając formy gramatyczne- unifikują go na skali międzynarodowej.
- ▶ Łatwość porozumiewania się i większą precyzję znaczeniową znaków migowych w porozumiewaniu się tylko w obrębie ludzi głuchych, którzy pozostają odizolowani od społeczeństwa słyszącego.

- ▶ Zwolennicy migów uważają, że to naturalny język człowieka, który jest pozbawiony porozumiewania się ustnego z innymi i , że wobec tego nie wolno pozbawiać tego środka, (łatwego nauczania się i do korzystania) komunikowania z otoczeniem, czekając, aż dany osobnik nauczy się czytać z ust i wymawiać słowa w sposób sztucznie nauczony.
- ▶ Takie stanowisko zajmowali :
- ▶ **Abbé Charles-Michel de l'Épée** - założyciel pierwszej szkoły dla głuchych,
- ▶ **ks. Jakub Falkowski** – założył w 1815 r. pierwszą na ziemiach polskich, szkołę kształcąca dzieci głuche.

Krytyka:

- ▶ Używanie języka migowego przez osoby słyszące pod względem treściowym(za pomocą migów można wyrazić 3 tysiące znaków a nowy *Słownik języka polskiego* zarejestrował ostatnio około 25 tysięcy słów polskich)
- ▶ Migi utrudniają tworzenie się prawidłowego mechanizmu procesów myślowych(u głuchych poznanie oparte na konkretach i uogólnieniach na poziomie pierwszego układu sygnałowego);

- ▶ Szyfr migowy dostępny tylko dla głuchych izoluje ich jeszcze bardziej od świata słyszących;
- ▶ Jeśli głuchy (dziecko) może bez większego wysiłku posługiwać się migami i z związku z tym zaspokaja w prymitywnym stopniu potrzebę porozumiewania się, traci motywację do żmudnej i wymagającej dużego wysiłku nauki mowy artykułowanej.

Sprawę posługiwania się przez głuchych migami należy rozpatrzyć jeszcze z innych stron:

- ▶ 1. Nie wszyscy ludzie dorośli nie słyszący i nie mówiący potrafią się nauczyć mowy artykułowanej czy czytania z ust, jeśli tego nie nauczyli się w dzieciństwie, posługują się migami, nie można liczyć na to, by nauczyli się czytać z ust, usiłować nauczyć ich migów w wersji udoskonalającej.
- ▶ 2. Jeśli ktoś ze słyszących lub głuchych ma stale do czynienia z głuchymi (np. z głuchym członkiem rodziny), którzy znają tylko migi, musi nauczyć się języka migowego
- ▶ 3. Istnieją również wypadki zwane specjalistom, kiedy głuchy nie jest w stanie nauczyć się czytania z ust ani sztucznego wyuczenia mowy. Przyczyny tego typu zaburzeń wewnątrzpochodnych – ośrodkowych – głuchych, muszą nauczyć się.

Język migowy:

- ▶ Rozwój dyspozycji kierunkowych oraz instrumentalnych w zależności od przyjętej koncepcji antropologicznej człowieka z uszkodzonym słuchem, dokonywać się za pomocą języka migowego, dźwiękowego lub za pośrednictwem obu kodów językowych.
- ▶ Ścisła współzależność procesu dydaktycznego i wychowawczego, np. uczenie się niesłyszącego przez system określonych znaków (migowych, artykulacyjnych, pisma)
- ▶ Wychowanie rozumiane jako w pełni świadomy i celowy proces obejmuje procesy socjalizacyjne
- ▶ Korzystanie z radia i telewizji, u człowieka niesłyszącego jest ograniczone z powodu bariery informacji.

Słownik Polskiego Języka Migowego

być

Kategoria	
alfabet	liczebniki
A B C D E F G H I J K L L	
M N O P R S S T U W Z Z Z	

Główna lista

Moja lista

brzydki
budować
budynek
bułka
burmistrz
być
był

dodaj do moich

Opis

PA ustawiona poziomo, wnętrze dłoni w dół, a kaniem dłoni do przodu przed środkiem klatki piersiowej, przesuwają się do przodu po wierzchu
LA ustawionej kaniem dłoni w dół

PA Prawa dłoń 71

LA Lewa dłoń 100

55

Język Szukaj Informacje Pomoc

Mowa artykułowana:

- ▶ Podstawową zasadą w rewalidacji głuchego w oparciu jego rozwoju na mowie artykułowanej, której musi się nauczyć za pomocą czytania z ust i sztucznego wyuczenia mówienia.
- ▶ Daktylografia stanowi pisanie słów palcami (w sposób konwencjonalnie przyjęty), należy do tego sposobu komunikowania się, opartego na mowie artykułowanej.

Posługiwania się przez głuchych tylko mową.

- ▶ Do zwolenników tego kierunku należą działacz Związku Głuchych, Bogdan Szczepankowski.
- ▶ Przedstawił on jednak wypadki posługiwania się migami, kiedy to sytuacja związana jest z warunkami życia internatowego dzieci rodziców głuchych.
- ▶ W mowie migowej występują poprawne znaki języka migowego (przeniesione przez rodziców głuchych), jednak sposób posługiwania się znakami wyklucza korzyści dla rozwoju dziecka wynikające z ich użytkowania.

- ▶ Używanie tylko języka migowego powoduje:
 - ▶ 1.obniżenie aktywności umysłowej, abstrakcyjnej,
 - ▶ 2. izolację w życiu społecznym .
- ▶ **Nauka mowy to nauka systemu znaków, pojęcie znaków to pierwsza funkcja inteligencji ludzkiej.**

Oddziaływania rewalidacyjne o charakterze kompensacyjnym:

Rozróżniamy dwa zjawiska kompensacyjne:

1. Występuje samorzutnie i dokonywane przez jednostkę świadomie. Do zjawisk kompensacyjnych o charakterze zewnątrzpochodnym, występującym samorzutnie, zupełne nieświadomie
2. Zorganizowane przez rewalidatora w celową akcję.

Do zamierzonej i zaplanowanej przez rewalidatora akcji kompensacyjnej należą:

- ▶ -otoczenie właściwą opieką kompensacyjnych samosterownych procesów organizmu
- ▶ -planowane stworzenie lub udostępnienie jednostek odchylonej od normy warunków (czynności, sytuacji), aby mogła swoje fizyczne czy psychiczne braki zastąpić czymś, równoważne znaczenie i doprowadzi do zachowań równowagi wewnętrznej, zasadniczymi deprywacjami, pozwoli integrować osobowość, znieść poczucie „inności”, wyrażać siebie i czuć się partnerem równym ludziom zdrowym.

- ▶ Wszystkie czynniki naprawcze, z punktu widzenia potrzeb danego osobnika, można rozpatrywać w kategoriach :
- ▶ **biologicznych**(Kompensacja czysto biologiczna należy do zasadniczych mechanizmów obronnych (np. kompensowanie przez wzmocnienie działalności pewnych narządów przy zmniejszonej działalności innych),
- ▶ **psychologicznych** (Jeszcze ważniejszą rolę pedagoga specjalnego obserwujemy w wypadku **kompensacji biologiczno-psychologicznej**, jaką jest np. tzw. zastępstwo zmysłów u ludzi z brakami sensorycznymi).

- ▶ **społecznych** (nieścisty ten podział) i roli jaką pełnić musi rewalidator.
- ▶ Łączy się z trzecią formą kompensacji, psychospołeczną, polegającą na tym, żeby przez właściwie zorganizowane grupy dać możliwość wybitnia się jednostce niesprawnej z powodu braku fizycznych i psychicznych braków, psychicznej nieudolności czy zahamowań
Nadkompensacja- szczególna forma kompensacji – pisze Hilgard –występuje, gdy ktoś stara się zaprzeczyć swojej słabości, wybić się w tej dziedzinie, w której jest najslabszy. Słabość może być motywacją do wybitnych osiągnięć.

- ▶ **Zjawisko tzw. wyobrażenia zastępczego** - jest to proces psychiczny z zakresu zjawisk kompensacyjnych, typowo dla całkowicie niewidomych lub całkowicie głuchych oraz głuchoniewidomych (np. tłumaczenie skali barw za pomocą skali dźwięków.).Klasycznym oddziaływaniem kompensacyjnych, wyzyskujących biologicznie samoczynne procesy kompensacyjne u upośledzonych sensorycznie, w zakresie tzw. zastępstwa zmysłów – uczenie głuchego z ust.

- ▶ **społecznych** (nieścisty ten podział) i roli jaką pełnić musi rewalidator.
- ▶ Łączy się z trzecią formą kompensacji, psychospołeczną, polegającą na tym, żeby przez właściwie zorganizowane grupy dać możliwość wybitnia się jednostce niesprawnej z powodu braku fizycznych i psychicznych braków, psychicznej nieudolności czy zahamowań
Nadkompensacja- szczególna forma kompensacji – pisze Hilgard –występuje, gdy ktoś stara się zaprzeczyć swojej słabości, wybić się w tej dziedzinie, w której jest najslabszy. Słabość może być motywacją do wybitnych osiągnięć.

Kompensacja o charakterze technicznym:

- ▶ Wózki ortopedyczne, protezy wszelkiego rodzaju urządzenia elektroakustyczne dla niedosłyszących, różne inne urządzenia, „książki czytające” dla niewidomych, magnetofony dla głuchych, którzy słuchając wykładów, nagrywają go, potem ktoś im go udostępni.
- ▶ W trakcie zajęć i lekcji umiejętnie włączając w zakres oddziaływań np. lekcja dla niesłyszących z wykorzystaniem zbiorowych i indywidualnych materiałów zbiorowych aparatów indywidualnych i słuchowych.
- ▶ Do akcji kompensacyjnych należy urządzenie lokalu dla osób np. wyciszające dźwięki na zewnątrz dla niesłyszących.

Korektura

- ▶ korektura funkcjonowania narządów artykulacyjnych przy różnych zaburzeniach mowy, wyrazistości mowy u głuchego.
- ▶ Polem działania w akcji korygowania są niedostateczne adekwatne wyobrażenia i pojęcia głuchych.
- ▶ Korygowanie nieadekwatnych dominant „wystawienia” w ujęciu socjologów zadaniem terapeuty-wychowawcy. Korygowanie błędnych uwarunkowań, nie przystosowanych czy szkodliwych postaw naszych wychowanków, zagrożonych moralnie.
- ▶ Korygowanie błędnych „obrazów świata” i „obrazów samego siebie”, korygowanie zaniżonych, nadmiernie zawyżonych błędnych wyobrażeń o stosunku do siebie innych ludzi.

Oddziaływania rewalidacyjne o charakterze usprawniania:

- ▶ Usprawnianie jest rodzajem czynności terapeutyczno-wychowawczych, które należą do zakresu podstawowych obowiązków pedagoga specjalnego. Akcja usprawniania dotyczy funkcji organicznych, psychicznych i psychospołecznych.
- ▶ **Zasady racjonalnego treningu**
- ▶ 1. Stopniowe dawkowanie obciążenia, które ma za zadanie wzmóc usprawnienie ogólne lub wybiórcze;
- ▶ 2. indywidualizacja w zakresie treningu;
- ▶ 3. unikanie zmęczenia – zwłaszcza trwałego, tzw. takiego, które nie jest likwidowane okresami odpoczynku równoważącemu obciążeniom jakie ma likwidować.
- ▶ .

▶ P
▶ O
▶ T
▶ R
Z
E
B
Y

Dziecko głuche od urodzenia, od najwcześniejszych miesięcy swego życia musi się, uczyć, że istnieje posługiwanie się słowami; w okresie dojrzewania jego organów mownych (około 8 -10 miesiąca życia) konieczne należy wprowadzić (z zaprotezowaniem), tzw. „trening słowny”, oparty na normalnym życiu językowym całego domu

Dziecko z uszkodzonym słuchem musi jak najwcześniej być włączone w towarzystwo rówieśników słyszących, brać udział w różnych formach wspólnych zabaw; najważniejsze jest codzienne uczęszczanie dzieci z domu do przedszkola- najlepiej normalnego. posługiwania się migami.

- ▶ * Istotnym warunkiem uzyskania pozytywnych wyników pracy szkoły dla głuchych jest diagnoza lekarsko-pedagogiczna, określająca stopień i jakość uszkodzenia słuchu, stanowiąca podstawę selekcji dzieci niedosłyszających od ciężko głuchych. Formy oparte na słuchu, dzieci z niedosłuchem muszą się uczyć w szkole normalnej.
- ▶ *Dzieci głuche wyraźnie zdolne, umieją posługiwać się mową (osiągniętą przez trening słuchowy od dzieciństwa), kierowane do szkół dzieci słyszących.
- ▶ *Dzieci głuche, przeciętne zdolne, umieją w pełnym stopniu posługiwać się mową, normalnego rozwoju poznawczego i mogą liczyć na pomoc audiologiczną i dydaktyczną domu podczas nauki szkolnym. Powinny na okres pierwszych klas być oddani do szkół specjalnych.

- ▶ *Konieczne jest położenie wielkiego nacisku na wychowanie fizyczne oraz wszelkie formy racjonalnego, zbiorowego ruchu (w formie sportu).
- ▶ *Nasycenie programu pracami ręcznymi –artystyczno-użytecznymi - wprowadzających w nurt celowych, odpowiednich zajęć domowych i naprawczych jest niezastąpioną formą rewalidacji dzieci.
- ▶ *Podnoszenie poziomu intelektualnego (zamiłowanie do czytelnictwa
- ▶ *Maksymalna integracja (wewnętrzna i zawodowa) ze społeczeństwem.

Aparatura elektroakustyczna jako nowoczesna podstawa rewalidacji głuchych:

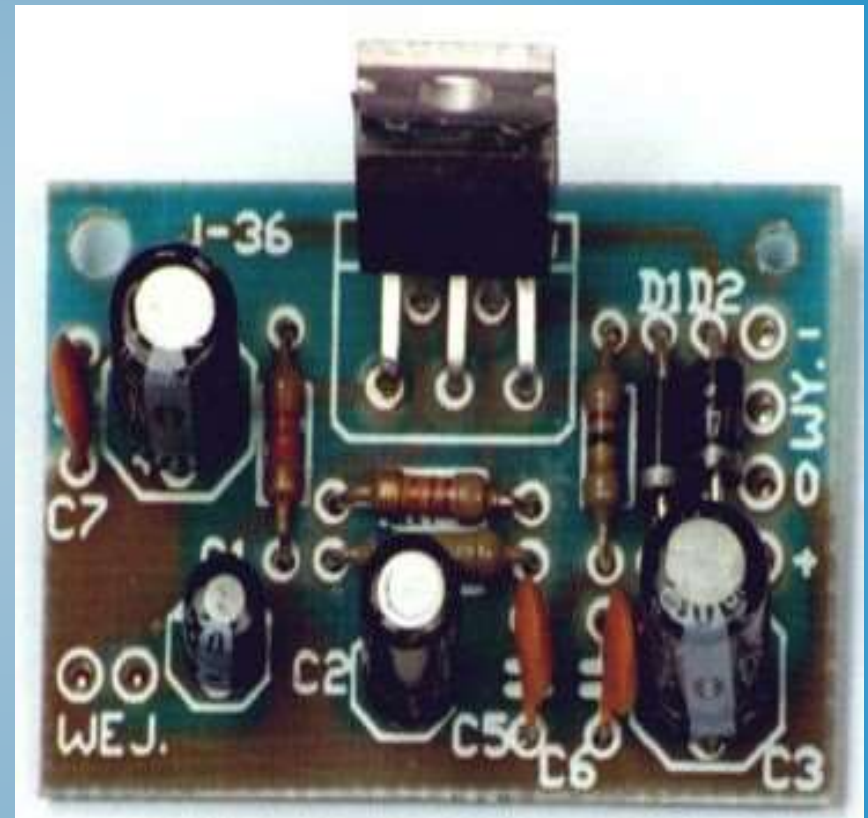
- ▶ Nowoczesna audiologia udowodniła ważność resztek słuchowych – nie tylko w wypadki ciężkiej głuchoty (tzw. „praktycznej”), ale w stanach lżejszych, umożliwienie wykorzystywanego materiału potencjału uszkodzonego słuchu.
- ▶ Wzmacnianie resztek słuchu przez uczynnianie (trening słuchowy) i doprowadzenie do pewnego ich wykorzystania dla ludzi i wszelkiego rodzaju upośledzeń na płaszczyźnie neurofizjologicznej i psychologicznej.

Upośledzenie słuchu na płaszczyźnie neurofizjologicznej, uczenie resztek słuchu:

- ▶ 1. wywołanie impulsacji kinestetycznej, specjaliści ma ogromne znaczenie dla międzyśrodkowej działalności poznawczo-emocjonalnej kory;
- ▶ 2. resztki słuchu pomagają przy uczeniu się wzrokowego odczytania z ust oraz w procesie sztucznego uczenia się mowy, w naturalnej mowie niedosłyszących – pomagają uzyskać wyrazistość;

Rodzaje aparatów elektroakustycznych:

- ▶ Techniki elektrofizjologiczne, z wykorzystaniem biologicznych systemów komputerowych .
- ▶ Do pełnego zrozumienia psychologicznych aspektów funkcji słuchowych niezbędne są badania neuroanatomiczne i neurofizjologiczne, dotyczące układu słuchowego w mózgu. W licznych laboratoriach krajowych i zagranicznych wykorzystuje się zdobycze techniczne, mikroskopy elektronowe i mikroelektrody. Osiągnięcia techniczne dziedzinie komputerów pozwoliły wykorzystać urządzenia w elektrofizjologicznych badaniach nad ludźmi.

Wzmacniacze
elektroakustyczne :

- ▶ W szkołach dla głuchych rozpowszechnione różne typy wzmacniania głosu:
- ▶ centralny mikrofon, mikrofony indywidualne podłączone przez samo dziecko do centralnego wzmacniacza, mikrofon podłączone do centralnego wzmacniacza, mikrofon podłączony z uwzględnieniem „dopasowania elektrycznego”.

APARATY SŁUCHOWE

- ▶ Najbardziej powszechną formą korzystania z pomocy elektroakustycznej są indywidualne aparaty słuchowe.
- ▶ Otrzymywane na wniosek lekarza laryngologa lub foniatry.
- ▶ starsze niedosłyszące chodzące do szkoły normalnej nie chcą zdradzać swego kalectwa.
- ▶ Używanie aparatów dla dzieci w okresie 3-4 lat.

Dzieci małe boją się
aparatów słuchowych !

- ▶ **Aparaty pomocnicze** do nauki mowy (wymienić należy przede wszystkim oscylografy, które pozwalają widzieć emisje lokalne, służy do percepcowania dźwięków w formie odliczania przez dotyk wibracyjny tzw. lampy akcentujące sygnalizujące akcentowanie słów i inne.

„Metoda werbatonalna”

- ▶ Prof. Peter Gabin w Zagrzebiu opracował w której zastosowano „**filtry akustyczne**” umożliwiające głuchemu transportowanie dźwięków z pasm niesłyszących przez danego głuchego na pasma słyszalne. Zastosowanie filtrów akustycznych może mieć znaczenie w badaniach akustycznych.
- ▶ Szkoły dla głuchych i niedosłyszących w Polsce są wyposażone w zbiorowe, tzw. **stacyjne akustyczne aparaty** wzmacniające dźwięki, co umożliwia uczniom tych szkół korzystanie z nich , mimo bardzo poważnych uszkodzeń słuchu. Wzmocnienie głosu w aparatach jest bardzo silne, za ich pośrednictwem dzieci z resztkami słuchu mogą odbierać bodźce akustyczne.

Nowoczesna aparatura stereofoniczna:

- ▶ .
- ▶ W pracy dydaktycznej wykorzystywany jest również tranzystorowy mikrofon „reporterski z anteną”.
- ▶ Nie jest podłączony żadnym przewodem z całością aparatury , nie ogranicza ruchów nauczyciela w klasie.
- ▶ Wykorzystanie : przy sprawdzaniu prac domowych, omawianiu planszy i tablic, zawieszonych w pewnej odległości od biurka., przekazaniu fonii telewizyjnej do słuchawek.
- ▶ Telewizja jest w nowoczesnej szkole integralnym elementem procesu nauczania.
- ▶ Odbiór audycji radiowych, **fonia nie wspiera wrażeń słuchowych , nie ma odczytywania z ust.**

Dodatkowy sprzęt :

- * MAGNETOFON ma zastosowanie w nauczaniu języka polskiego, przekazywaniu słuchowisk radiowych , dobrze znany logopedom w korekcie wad wymowy. Podobną funkcję magnetofonu ma adapter. Adapter wmontowany w niektóre aparaty Simensa może być bardzo pożyteczny. Nauczyciel polonista powinien posługiwać się też na zajęciach ilustracja muzyczną.
- ▶ W Szwecji budzik z większymi wibracjami.

Komplementarność

powinna cechować proces dydaktyczno-wychowawczy w praktyce szkolnej,

Związek między procesem surdodydaktycznym i surdowychowawczych przejawia się w funkcjach profilaktycznych.

Usprawnianie surdodydaktyczne

Stanowią one podstawę pedagogicznej **kompensacji i korektury**

Cele szczegółowe:

- rozwijanie wrażliwości percepcyjnej analizatora słuchowego
- rozwijanie wrażliwości percepcyjnej analizatora wzrokowego, kinestetycznego, dotykowego, a także narządu równowagi, zmysłów powonienia i smaku
- rozwijanie dyspozycji psychicznych: spostrzegania, procesów myślenia, pamięci wzrokowej, kinestetycznej, dotykowej, uwagi itp. Stanowią one podstawę rozwoju umysłowego i uzdolnień osób z uszkodzonym słuchem
- rozwijanie dyspozycji o podstawowym znaczeniu w kształtowaniu sprawności fizycznej, a więc równowagi, sprawności manualnej, siły mięśniowej, ogólnej sprawności mięśniowo-szkieletowej.

Kompensacja surdodydaktyczna:

oznacza wyrównywanie w procesie nauczania- uczenia się trudności w poznawaniu świata i jego rozumieniu przez:

-przyswojenie określonego kwantum ogólnych pojęć językowych, podmiotowych (wiedza o sobie samym i o świecie pełni rolę kompensacyjną)

-operatywne posługiwanie się pojęciami językowymi w mowie i w piśmie,

-konsekwentne rozwijanie umiejętności korzystania z zachowanych resztek słuchu, wykorzystywania doznań wibracyjnych i taktylnych , a także umiejętności wykorzystywania w celach kompensacyjnych analizatora wzrokowego

-rozwijanie umiejętności odczytywania z ust.

Kompensacja za pomocą :

- ▶ Innego analizatora
- ▶ Chodzi o zastępcze przyjęcie funkcji jednego analizatora, który uległ uszkodzeniu.
- ▶ Zjawisko kompensacji u głuchociemnych u ludzi pozbawionych wzroku i słuchu.
- ▶ Człowiek głuchy żyje w bogatym, ale głuchym świecie doznań wzrokowych i innych, które odbiera drogą pozostałych zmysłów. Niewidomy żyje w świecie dźwięków, zapachów i kształtów.
- ▶ Głuchociemny, dostępne dla nich same kształty. Ożywiający wpływ wibracji i węchu.
- ▶ Wartość zmysłów, którymi dysponują głusi-widzący i niewidomi-słyszący: zmysłów wzroku albo słuchu wraz z dotykiem, smakiem, powoniem i zdolnością odczuwalności wibracji, możliwości recepcyjnych.

- ▶ Klasyczny nurt kompensacyjny w surdopedagogice dominuje dzisiaj tam, gdzie preferowane są **niewerbalne metody rozwoju językowego**.
- ▶ **Pedagogika specjalna** – nie tracąc swoich funkcji kompensacyjnych staje się dziś także **pedagogiką profilaktyczną, prewencyjną**.

Korektura surdodydaktyczna:

czyli poprawianie

- błędów percepcji, myślenia i zapamiętywania
- błędnych bądź nie w pełni poprawnie przyswojonych wiadomości, umiejętności i nawyków
- pojęć opartych na analogii.

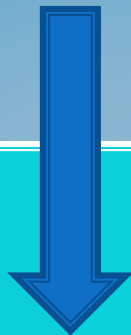
Konsekwencje korektury surdopedagogicznej:

- ▶ Nabywanie pojęć, a za ich pośrednictwem wiedzy o przyrodzie, społeczeństwie, o sobie samym, o zmieniającym się dynamicznie świecie pracy i kultury dokonuje się w procesie **rozwoju umysłowego, duchowego, moralnego, estetycznego, społecznego** – zarówno w toku kształcenia, jak i wychowania nauczającego.

Rozwój dyspozycji językowych:

- ▶ odbywa się poprzez osiągnięcie celów surdowychowawczych w procesach pedagogicznych: usprawniania, kompensacji i korektury.
- ▶ Cele postępowania surdowychowawczego dotyczą: wymienimy następujące cele:
 1. W zakresie usprawnienia surdowychowawczego dotyczą one:
 - rozwoju wrażliwości i pozytywnych nastawień uczuciowych do przyrody ożywionej i nieożywionej ,
 - rozwoju wrażliwości i pozytywnych nastawień uczuciowych do siebie samego i innych ludzi

Postępowanie surdowychowawcze

- ▶ **W zakresie usprawnienia surdowychowawczego wskazuje się:**
- ▶ -rozwój wrażliwości moralnej i pozytywnych nastawień uczuciowych do przyrody ożywionej i nieożywionej
- ▶ -rozwój wrażliwości moralnej i pozytywnych nastawień uczuciowych do siebie samego i innych ludzi.

W zakresie kompensacji surdowychowawczej

kształtowanie postaw związanych z akceptacją siebie jako osoby z uszkodzonym słuchem, innych niesłyszących, osób z innymi odchyleniami od normy, słyszącego społeczeństwa i swego w nim pełnoprawnego miejsca.

W zakresie korektury surdowychowawczej :

- ▶ wskazanie na zmianę , korygowanie niewłaściwych postaw względem siebie jako osoby z uszkodzonym słuchem, względem innych ludzi niesłyszących i innych inwalidów, względem ludzi słyszących.
- ▶ -modyfikowanie postaw moralno-społecznych
- ▶ **Oczekowaną konsekwencją postępowania surdorewalidacyjnego jest afiliacja rewalidacyjna. Jej wyrazem jest osobowość zrewalidowana, zdolna do rozwoju i samorozwoju.**

Zasady rewalidacyjne - podsumowanie

1. Swoistość zasad surdorewalidacyjnych wynika z rewalidacyjnych procesów usprawniania, kompensacji i korektury.
2. Zasady surdorewalidacji nie powinny być sprzeczne z zasadami pedagogiki i pedagogiki specjalnej.
3. Ogólne zasady rewalidacji i zasady surdorewalidacji w stosunku do zasad pedagogiki mają charakter reguł o różnym stopniu ogólności.

Uwzględniając wymienione załozenia można wyróżnić następujące zasady rewalidacji:

- ▶ 1) Akceptacji emocjonalnej dziecka odchylonego od normy.
- ▶ 2) Indywidualizacji
- ▶ 3) Rozpoczęcia toku postępowania rewalidacyjnego możliwe natychmiast po stwierdzeniu odchylenia od normy.
- ▶ 4) Ukierunkowanego rozwoju analizatorów w pracy poznawczej (dotyczy osób z uszkodzonymi zmysłami i osób upośledzonych umysłowo).
- ▶ 5) Analogii w pracy poznawczej.
- ▶ 6) Kontakt z normalną grupą rówieśniczą i zwykłym środowiskiem społecznym.

▶ 7) Wykorzystania środków technicznych (protez) w procesie nauczania i wychowania (dotyczy osób z uszkodzonymi zmysłami oraz osób z naruszonym narządem ruchu).

8) Ekonomiki w pracy poznawczej.

Zasady surdodydaktyki, wobec ogólnych zasad postępowania rewalidacyjnego mają charakter bardziej szczegółowych dyrektyw:

- ▶ 1) Akceptacji emocjonalnej niesłyszącego .
- ▶ 2) Indywidualizacji,
- ▶ 3) Rozwijania języka i mowy u niesłyszących możliwie natychmiast po stwierdzeniu ubytku słuchu.
- ▶ 4) Ukierunkowanego rozwoju analizatorów w pracy poznawczej, w nauczaniu języka i mowy.
- ▶ 5) Analogii w pracy poznawczej .
- ▶ 6) Kontaktu społecznego ze słyszącymi.
- ▶ 7) Korzystania ze środków technicznych w nauce języka i mowy.
- ▶ 8) Ukierunkowanego rozwoju w pracy poznawczej, umożliwiająca unikania zbędnych prób i błędów(zasada ekonomiki w pracy poznawczej).